

Enw'r Ymgeisydd	Rhif y Ganolfan	Rhif yr Ymgeisydd

CYD-BWYLLGOR ADDYSG CYMRU
Tystysgrif Gyffredinol Addysg Uwchradd

WELSH JOINT EDUCATION COMMITTEE
General Certificate of Secondary Education

240/51

GWYDDONIAETH YCHWANEGOL

HAEN SYLFAENOL (Graddau G-C)

CEMEG 2

A.M. DYDD MERCHER, 13 Mehefin 2007

(45 munud)

I'r Arholwr yn unig	
Cyfanswm y Marciau	

DEUNYDDIAU YCHWANEGOL

Yn ogystal â'r papur hwn, mae'n bosibl y bydd angen cyfrifiannell.

CYFARWYDDIADAU I YMGEISWYR

Ysgrifennwch eich enw, rhif y ganolfan a'ch rhif ymgeisydd yn y blychau ar ben y dudalen hon.

Atebwch **bob** cwestiwn.

Ysgrifennwch eich atebion yn y lleoedd gwag a ddarperir yn y llyfryn hwn.

GWYBODAETH I YMGEISWYR

Rhoddir nifer y marciau mewn cromfachau ar ddiwedd pob cwestiwn neu ran o gwestiwn.

Atgoffir chi bod angen Cymraeg da a chyflwyniad trefnus yn eich atebion.

Mae'r Tabl Cyfnodol ar glawr cefn y papur arholiad a'r fformiwlâu ar gyfer rhai ÷onau cyffredin y tu mewn i'r clawr cefn.

Ni roddir tystysgrif i ymgeisydd a geir yn ymddwyn yn annheg yn ystod yr arholiad.

Atebwch bob cwestiwn.

1. Gall atom fflworin gael ei gynrychioli gan

(i) Defnyddiwch y rhifau yn y blwch isod i ateb y cwestiwn hwn.

1	7	9	10	11	19
---	---	---	----	----	----

Gellir defnyddio pob rhif unwaith, fwy nag unwaith neu ddim o gwbl.

Cwblhewch y brawddegau canlynol.

- I. Mae gan fflworin ..... proton. [1]
- II. Rhif atomig fflworin yw ..... [1]
- III. Rhif màs fflworin yw ..... [1]
- IV. Mae gan fflworin ..... niwtron. [1]
- (ii) Ticiwch (✓) y blwch wrth ymyl y gosodiad cywir.

- I. Nid oes gan atom fflworin wefr. [1]
- Mae gan atom fflworin wefr positif.
- Mae gan atom fflworin wefr negatif.

- II. Mae gan electron wefr
- +1,
- 0,
- 1. [1]

2. (i) Cwblhewch y tabl canlynol trwy nodi a yw'r sylwedd yn fetel, yn anfetel neu'n gyfansoddyn. [4]

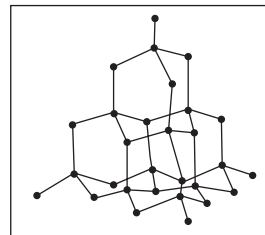
<i>Sylwedd</i>	<i>Metel, anfetel neu gyfansoddyn</i>
alwminiwm	
diemwnt	
graffit	
anwedd dŵr	

- (ii) Tynnwch linellau i gysylltu **pob** sylwedd â'i adeiledd cywir. [4]

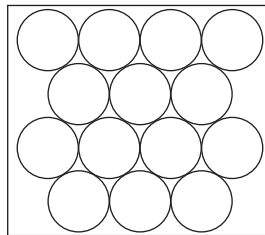
Sylwedd

Adeiledd

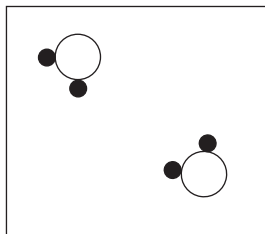
alwminiwm

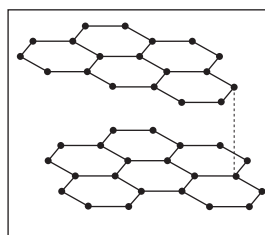
diemwnt

graffit

anwedd dŵr

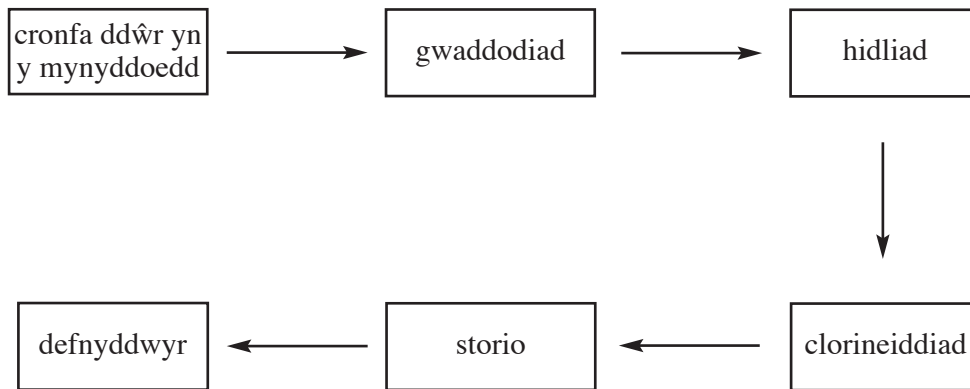
3. (i) Mae'r rhan fwyaf o'r dŵr tap yn y DU yn dod o gronfeydd dŵr yn y mynyddoedd. Nid yw'r dŵr o'r cronfeydd hyn byth yn bur.

Yn aml mae'n cynnwys

- solidau fel tywod, llaid a brigau,
- sylweddau hydoddedig fel nitradau o'r pridd a chyfansoddion calsiwm o greigiau,
- organebau byw bach iawn, fel bacteria.

Cyn i'r dŵr fod yn ddiogel i'w yfed, mae'n rhaid iddo gael ei drin.

Mae'r diagram llif canlynol yn dangos camau mewn proses trin dŵr.

- I. Ym mha gam y caiff yr amhureddau solet eu tynnu? [1]

.....

- II. Nodwch y rheswm dros glorineiddio. [1]

.....

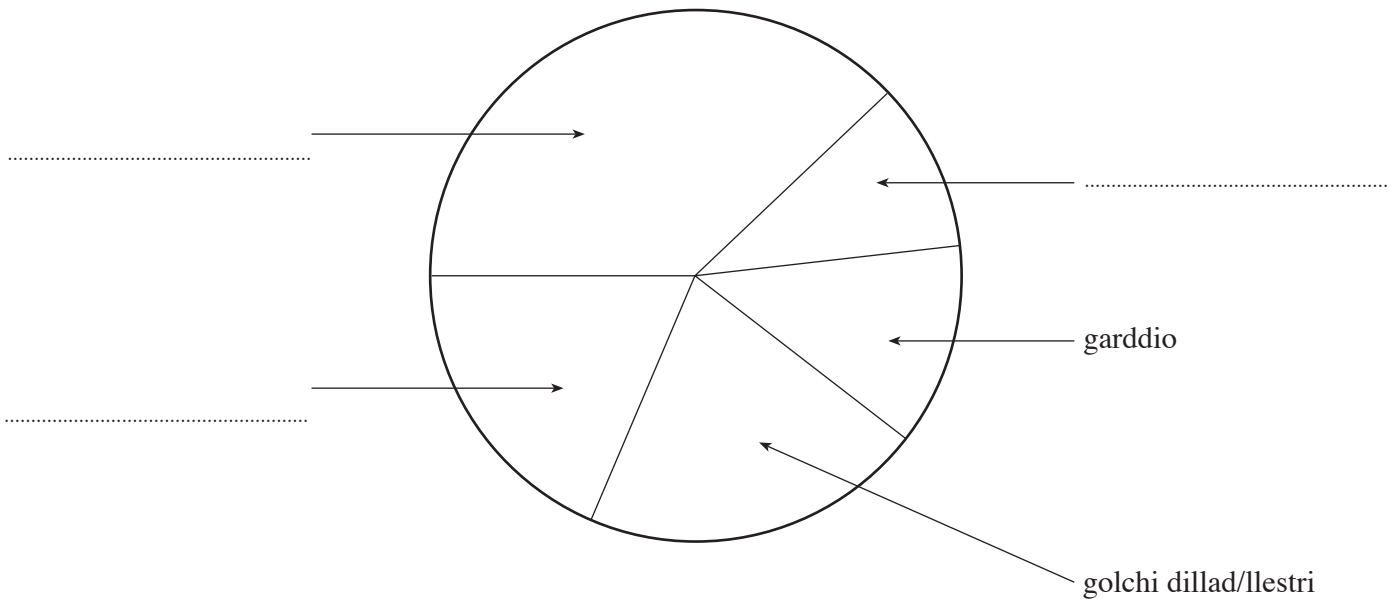
- (ii) Yn y DU, amcangyfrifir bod pawb yn defnyddio tua 180 litr o ddŵr bob dydd.

Mae'r tabl canlynol yn dangos sut mae pobl sy'n byw yn y DU yn defnyddio dŵr.

<i>Sut mae dŵr yn cael ei ddefnyddio</i>	<i>Litrau</i>
gwacáu'r toiled	72
ymolchi	36
golchi dillad/llestri	40
garddio	18
coginio/yfed	14

- I. Defnyddiwch y tabl uchod i labelu'r siart cylch isod.
Mae dau o'r labeli wedi'u hychwanegu i chi.

[2]

- II. Mewn tywydd sych iawn, mae angen i ni arbed dŵr. Nodwch y peth cyntaf y byddai'r Awdurdod Lleol yn eich cynghori i'w wneud er mwyn arbed dŵr. [1]

.....

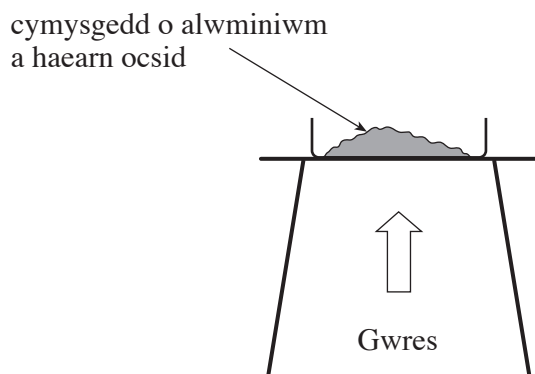
.....

4. Mae'r cwestiwn hwn yn ymwneud ag adweithedd metelau.

(i) Cyflawnodd athro'r ddau arbrawf canlynol mewn cwpwrdd gwyntyllu.

Arbrawf 1.

Cafodd cymysgedd o bowdr alwminiwm a haearn ocsid ei wresogi'n gryf gan ddefnyddio'r offer a ddangosir.

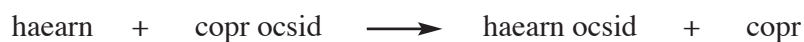
Gellir crynhoi'r adwaith a ddigwyddodd trwy'r hafaliad geiriau canlynol.

Arbrawf 2.

Cafodd yr arbrawf uchod ei gyflawni eto gan ddefnyddio cymysgedd o bowdr haearn a chopr ocsid.

Dangosir yr hafaliad geiriau ar gyfer yr adwaith hwn isod.

Defnyddiwch ganlyniadau'r ddau adwaith uchod i osod y tri metal, alwminiwm, copr a haearn yn nhrefn eu hadweithedd **lleihaol** (*decreasing*). [2]

mwyaf adweithiol .....

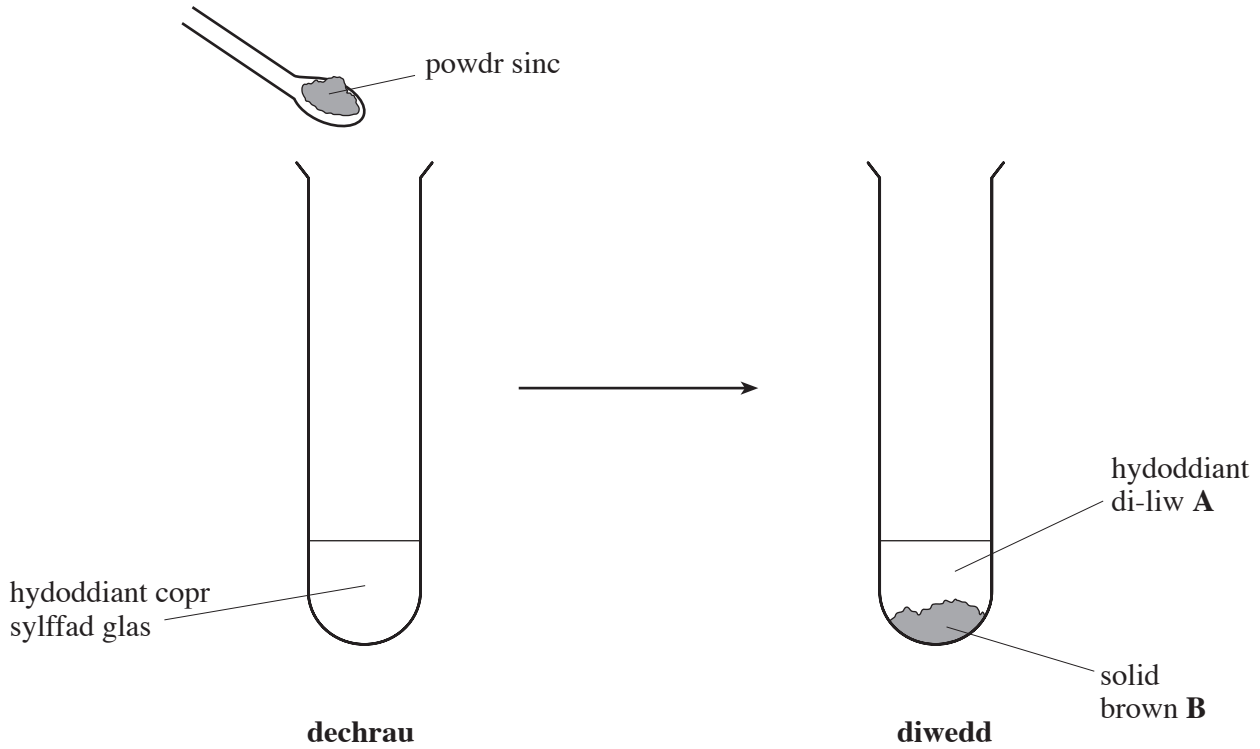
.....

lleiaf adweithiol .....

(ii) Mae sinc yn fwy adweithiol na chopr.

Cafodd gormodedd o bowdr sinc ei ychwanegu at hydoddiant copr sylffad glas.

Yn ystod yr adwaith aeth yr hydoddiant glas yn ddi-liw a chafodd solid brown ei ffurfio.

I. Enwch yr hydoddiant di-liw **A**.

[1]

.....

II. Enwch y solid brown **B**.

[1]

.....

5. Cafodd amonia, NH_3 , ei wneud yn fasnachol am y tro cyntaf dros gan mlynedd yn ôl gan wyddonydd o'r Almaen o'r enw Fritz Haber. Llwyddodd i adweithio *dwy elfen* i wneud y nwy amonia trwy adwaith *cildroadwy*.

- (i) Defnyddiwch y fformiwla uchod i enwi'r **ddwy** elfen a adweithiodd Fritz Haber â'i gilydd i wneud amonia. [2]

..... a .....

- (ii) Gellir trawsnewid amonia yn ddau wrtaith, amoniwm nitrad ac amoniwm sylffad. Caiff amonia ei drawsnewid yn amoniwm nitrad trwy ei adweithio ag asid nitrig. Enwch yr asid sy'n cael ei ddefnyddio i drawsnewid amonia yn amoniwm sylffad. [1]

.....

- (iii) Mae ffermwyr yn aml yn defnyddio gwrteithiau ar eu caeau. Mae dau fath o wrtaith i'w cael – sef gwrteithiau naturiol a rhai gwneud (*man-made*). Mae'r tabl canlynol yn dangos cyfartaledd y cynnyrch o wenith a thatws a gynhyrchwyd gan ffermwr mewn un flwyddyn, gan ddefnyddio dim gwrtaith ac amrywiaeth o wrteithiau.

<i>Math o wrtaith</i>	<i>Cynnyrch cyfartalog o wenith / tunelli metrig</i>	<i>Cynnyrch cyfartalog o datws / tunelli metrig</i>
dim	0.5	8.0
naturiol	7.2	31.9
gwrtaith gwneud A	6.8	24.5
gwrtaith gwneud B	7.5	25.9
gwrtaith gwneud C	4.9	9.1

Defnyddiwch y wybodaeth yn y tabl i ateb rhannau I. a II.

I. Nodwch y gwrrtaith **gorau** ar gyfer tyfu gwenith.

[1]

.....

II. Nodwch y gwrrtaith **gorau** ar gyfer tyfu tatws.

[1]

.....

(iv) Rhowch **ddwy** fantais o ddefnyddio gwrrteithiau.

[2]

1. ....

2. ....

6. (i) Mae polyfinyl clorid (PVC) yn enghraifft o bolymer.
Enwch **ddau** bolymer **arall**.

[2]

1. ....

2. ....

- (ii) Mae'r rhestr ganlynol yn rhoi rhai o briodweddau PVC.

- cryf
- ysgafn
- yn gwrthsefyll hindreuliad
- diwenwyn (*non toxic*)
- nid yw'n dargludo trydan
- ynnyydd thermol da

Defnyddiwch y priodweddau yn y rhestr uchod **yn unig** i ateb rhannau I., II. a III.

Rhowch y **prif** reswm dros ddefnyddio PVC mewn

- I. bagiau storio gwaed,

[1]

.....

- II. fframiau ffenestri,

[1]

.....

- III. gorchudd ceblau ar gyfer blancedi trydan.

[1]

.....

TUDALEN WAG

7. Mae potasiwm nitrad yn hydoddi mewn dŵr gan ffurfio hydoddiant. Mae'r tabl isod yn dangos uchafswm y màs o botasiwm nitrad sy'n gallu hydoddi mewn 100 g o ddŵr ar dymereddau gwahanol. Hydoddedd sylwedd yw'r enw a roddir ar uchafswm y màs o solid sy'n gallu hydoddi mewn 100 g o ddŵr.

<i>Tymheredd / °C</i>	<i>Hydoddedd potasiwm nitrad / g am bob 100 g o ddŵr</i>
0	13
10	21
20	32
30	47
40	64
50	84

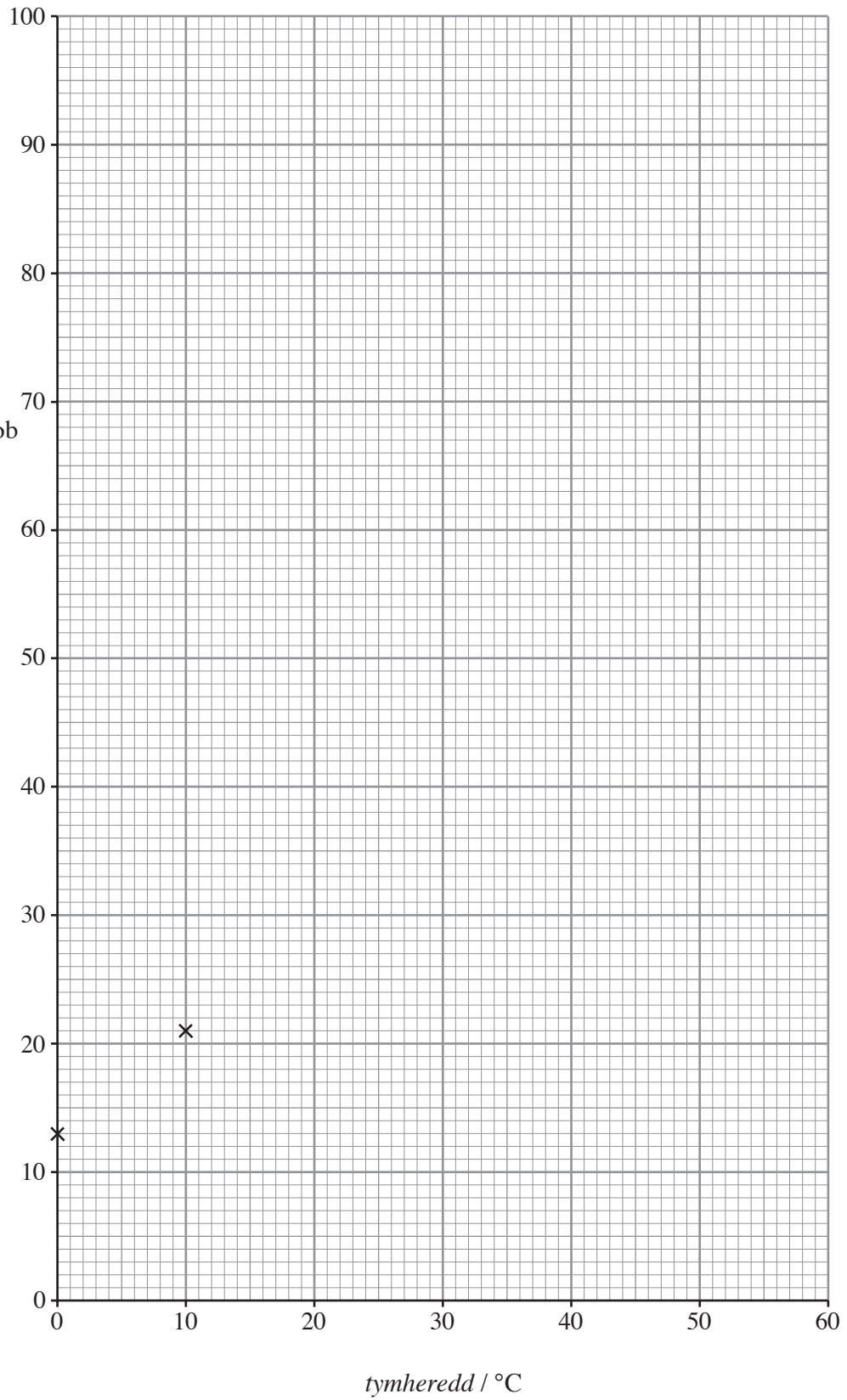
- (i) Plotiwch y pwyntiau ar y grid gyferbyn a lluniwch gromlin lefn trwyddynt. Mae dau bwynt wedi'u plotio i chi. [3]
- (ii) Defnyddiwch y graff i ddarganfod hydoddedd potasiwm nitrad ar 35 °C. [1]
..... g am bob 100 g o ddŵr.
- (iii) Cyfrifwch fâs y **grisialau** potasiwm nitrad a fyddai'n ffurfio petai hydoddiant yn cynnwys 64 g o botasiwm nitrad mewn 100 g o ddŵr yn cael ei oeri hyd at 20 °C. [2]

.....

.....

.....

*hydoddedd
potasiwm
nitrad / g am bob
100 g o ddŵr*

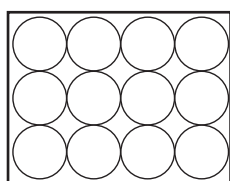

8. Mae nitinol (NiTi) yn enghraifft o aloi sy'n cofio siâp ac fe gafodd ei ddatblygu am y tro cyntaf ym 1962-63.

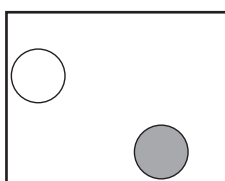
(i) Enwch y **ddau** fetel sy'n bresennol yn yr aloi hwn. [1]

..... a .....

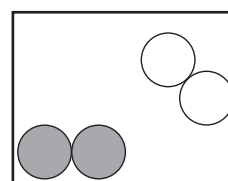
(ii) Nodwch pa un o'r canlynol, **A**, **B**, **C**, **D** neu **E**, sy'n cynrychioli orau adeiledd nitinol solet. [1]

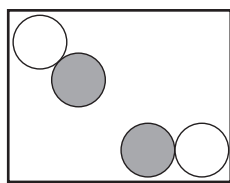
A

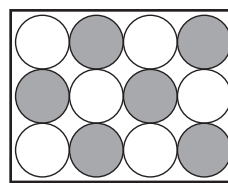
B

C

D

E

..... sy'n cynrychioli adeiledd nitinol orau.

(iii) Rhowch **un** defnydd ar gyfer nitinol. [1]

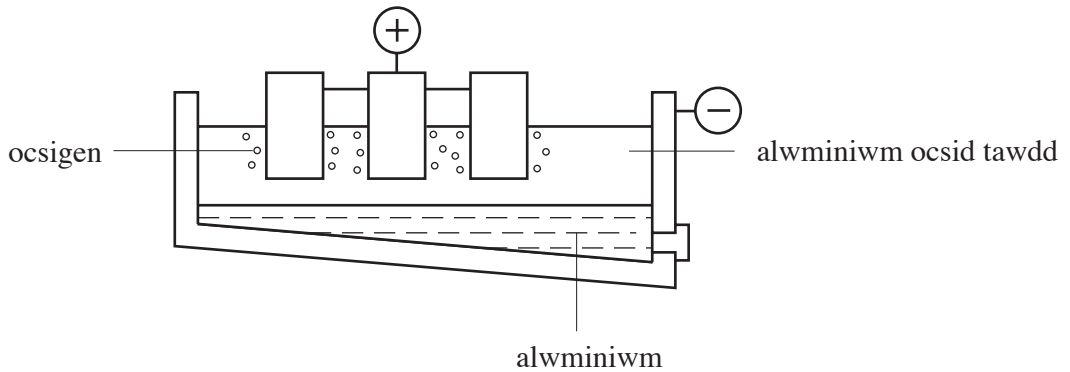
.....

(iv) Nodwch y briodwedd arbennig sydd gan nitinol o'i gymharu ag aloiau eraill neu fetelau. [1]

.....

.....

9. Mae'r diagram canlynol yn dangos sut y caiff alwminiwm ei echdynnu o'i fwyn.

- (i) Enwch y broses sy'n cael ei defnyddio i echdynnu alwminiwm. [1]
.....
- (ii) Enwch yr electrolyt sy'n cael ei ddefnyddio yn yr echdyniad hwn. [1]
.....
- (iii) Dangosir isod yr hafaliad geiriau ar gyfer yr adwaith cyflawn sy'n digwydd yn ystod yr echdyniad.

Yn ystod yr adwaith, mae rhydwythiad yn digwydd. Defnyddiwch yr hafaliad geiriau uchod i egluro ystyr y term **rhydwythiad**. [1]

.....
.....

- (iv) Mae echdynnu alwminiwm o'i fwyn yn defnyddio llawer o drydan ac felly mae'n ddrud iawn. Nodwch **un** dull o leihau cost y metel alwminiwm. [1]
.....
- (v) Mae alwminiwm yn dargludo trydan yn dda iawn ac mae ganddo ddwysedd isel. Rhowch **un** defnydd ar gyfer alwminiwm sy'n dibynnu ar y **ddwy** briodwedd hyn. [1]
.....

TUDALEN WAG

TUDALEN WAG

TUDALEN WAG

FFORMIWLÂU AR GYFER RHAI ÏONAU CYFFREDIN

ÏONAU POSITIF		ÏONAU NEGATIF	
Enw	Fformiwla	Enw	Fformiwla
Alwminiwm	Al^{3+}	Bromid	Br^{-}
Amoniwm	NH_4^{+}	Carbonad	CO_3^{2-}
Arian	Ag^{+}	Clorid	Cl^{-}
Bariwm	Ba^{2+}	Fflworid	F^{-}
Calsiwm	Ca^{2+}	Hydrocsid	OH^{-}
Copr(II)	Cu^{2+}	Ïodid	I^{-}
Haearn(II)	Fe^{2+}	Nitrad	NO_3^{-}
Haearn(III)	Fe^{3+}	Ocsid	O^{2-}
Hydrogen	H^{+}	Sylffad	SO_4^{2-}
Lithiwm	Li^{+}		
Magnesiwm	Mg^{2+}		
Nicel	Ni^{2+}		
Potasiwm	K^{+}		
Sodiwm	Na^{+}		

TABL CYFNODOL YR ELFENNAU

1 2

Grŵp

3

4

5

6

7

0

1 H
Hydrogen

7 3 Li Lithiwm	9 4 Be Beryliwm											11 5 B Boron	12 6 C Carbon	14 7 N Nitrogen	16 8 O Ocsigen	19 9 F Fflworin	20 10 Ne Neon
23 11 Na Sodiwm	24 12 Mg Magnesiwm											27 13 Al Alwminiwm	28 14 Si Silicon	31 15 P Ffosfforws	32 16 S Syffwr	35 17 Cl Clorin	40 18 Ar Argon
39 19 K Potasiwm	40 20 Ca Calsiwm	45 21 Sc Scandiwm	48 22 Ti Titanium	51 23 V Fanadiwm	52 24 Cr Cromiwm	55 25 Mn Manganis	56 26 Fe Haearn	59 27 Co Cobalt	59 28 Ni Niel	64 29 Cu Copr	65 30 Zn Sinc	70 31 Ga Galiwm	73 32 Ge Germaniwm	75 33 As Arsenig	79 34 Se Seleniwm	80 35 Br Bromin	84 36 Kr Crypton
86 37 Rb Rwbidiwm	88 38 Sr Strontiwm	89 39 Y Ytriwm	91 40 Zr Sirconiwm	93 41 Nb Niobiwm	96 42 Mo Molybdenwm	99 43 Tc Technetiwm	101 44 Ru Rwtheniwm	103 45 Rh Rhodiwm	106 46 Pd Paladiwm	108 47 Ag Arian	112 48 Cd Cadmiwm	115 49 In Indiwm	119 50 Sn Tun	122 51 Sb Antimoni	127 53 I Iodin	131 54 Xe Senon	
133 55 Cs Cesiwm	137 56 Ba Bariwm	139 57 La Lanthanwm	179 72 Hf Haiffniwm	181 73 Ta Tantalwm	184 74 W Twngsten	186 75 Re Rheniwm	190 76 Os Osmiwm	192 77 Ir Iridiwm	195 78 Pt Platinwm	197 79 Au Aur	201 80 Hg Mercwri	204 81 Tl Thaliwm	207 82 Pb Plwm	209 83 Bi Bismwth	210 84 Po Poloniwm	210 85 At Astatin	222 86 Rn Radon
223 87 Fr Ffranciwm	226 88 Ra Radiwm	227 89 Ac Actiniwm															

Allwedd:

